

Problema intereselor și a dezvoltării lor la adolescenți

Petru Jelescu, dr. hab., prof. univ.,

Ciobanu Elvira, dr., lector univ.

Summary

In the article is tackled the problem of the interests and their development of the adolescents, is expressed the authors' opinion on this controversial problem.

Deși interesele joacă un rol important în viața și activitatea umană, până în prezent nu este soluționată definitiv problema esenței și a particularităților dezvoltării lor la adolescenți. Paul-Henri Thiry d'Holbach, care a introdus categoria de interes în științele socio-umane, susținea că interesul este „ceea ce fiecare privește ca necesar pentru fericirea sa” [4, p. 371]. Claude Adrien Helvétius definea interesul ca „tot ce ne poate produce plăcere și ne poate feri de suferință” [ibidem]. Friedrich Engels, Karl Marx tratau interesele din punct de vedere materialist. Friedrich Engels arăta că „relațiile economice ale unei societăți anumite se prezintă, în primul rând, ca interese”, iar Karl Marx preciza că „Fixarea intereselor datorită diviziunii muncii și relațiilor de clasă este mult mai evidentă decât cea a patimilor și a ideilor” [4, p. 372]. V. Lenin susținea că „oamenii întotdeauna au fost și vor fi jertfele prostuțe ale înșelăciunii și ale înșelării proprii în politică, până când nu vor învăța să caute în spatele oricăror fraze, declarații, promisiuni (morale, religioase, politice, sociale) *interesele* acelor sau altor clase” [10, c. 214].

Astfel, putem observa că chiar și în materialism interesele primează, comparativ cu relațiile economice, de clasă, ceea ce, lucru paradoxal, contravine însăși esenței acestei doctrine, care, după cum se știe, considera că existența determină conștiința. În acest sens, când P. Popescu-Neveanu [4, p. 372] susține, în temeiul afirmațiilor lui Marx și Engels, că „interesele au deci o bază materială obiectivă, conținutul lor este determinat de condițiile de existență ale oamenilor în ultimă instanță, de relațiile de producție”, el arată, de fapt, doar la factorii care condiționează interesele, dar nu și la esența lor ca noțiune psihologică. În același timp, noi considerăm că raportul dintre existență și interese este mult mai complex: pe de o parte, existența determină interesele, iar pe de alta, interesele determină existența. Deci, lucrurile nu trebuie privite unilateral și simplist, ci în interacțiunea și interdependența lor și a sistemului de realității obiective și subiective în ansamblu.

În psihologie, Édouard Claparède considera interesul ca „factor care ajustează, care acomodează mediul la necesitățile subiectului”. John Dewey califica interesul ca „o forță emoțională în acțiune”, iar Edward Kellog Strong definea interesul ca „tendință de a ne ocupa de anumite obiecte, de a ne plăcea anumite activități”. E.D. Super socotea interesele a fi „expresia raportului dintre trebuințe și condiții obiective” [ibidem]. **William McDougall a corelat** interesul cu atenția: „interesul este atenția în stare latentă, iar atenția este interes în acțiune” [4, p. 373].

În psihologia rusă și sovietică, С. Л. Рубинштейн menționa că „interesul” este un cuvânt polisemantic [16, p.111]. În sens psihologic, arată el, „însușirea esențială a interesului constă în faptul că el întotdeauna este orientat spre acel sau alt obiect”, că interesul „este motivul care acționează în puterea semnificației lui conștiente și atracției lui emoționale” [16, p.112], că el „se manifestă mai întâi de toate în atenție” [16., p.113]. Fiind o expresie a orientării generale a personalității, arată cercetătorul, „interesul cuprinde toate procesele psihice... orientându-le într-o albie anumită... intensificând activitatea personalității”. Totodată, interesul față de acel sau alt obiect „duce la nașterea înclinației sau trece în ea” [ibidem].

A.Г. Ковалёв, la rândul său, constată că „problema intereselor în psihologie este elucidată slab” [11, p.140]. Până în prezent, menționează autorul, „rămâne discutabilă întrebarea, ce trebuie

de înțeles prin interes” [ibidem]. С. А. Ананьин, arată el, susținea că interesul nu există ca fenomen psihic independent al vieții psihice a personalității. В.Т.Лежнев, Л.А.Гордон reduceau interesul la „trebuința conștientă”, Б.М. Теплов la „orientarea atenției”, iar А.Г.Архипов, В.Н.Мясищев, С.Л. Рубинштейн, В.Г. Иванов defineau interesul ca „atitudine cognitivă a personalității față de realitate”[ibidem]. Înțelegerea unilaterală a interesului ca atitudine cognitivă, scrie А.Г. Ковалёв, a condus la concentrarea eforturilor majorității psihologilor asupra cercetării intereselor cognitive (Л. И. Божович, В. Г. Иванов, Н. Г. Морозова, Г.И. Уткина ș.a.) [11, p.141]. Semnul și latura obligatorie a interesului, continuă А.Г. Ковалёв, poate fi „doar atitudinea emoțională pozitivă stabilă a persoanei față de obiect” .

Reieșind din cele menționate, А.Г. Ковалёв definește interesul ca „motiv sau atitudine selectivă a personalității față de obiect în puterea semnificației lui vitale și atracției lui emoționale [11, p.141].

Așadar, deocamdată în psihologie nu există unanimitate în ceea ce privește conceperea noțiunii „interes”, deși până în prezent în multe surse figurează, sub diverse forme, aceleași descrieri ale interesului, interpretate de С.Л. Рубинштейн și/sau de А.Г. Ковалёв (a se vedea, de exemplu, la В.В.Богословский, А.В. Петровский, В.А.Крутецкий, М.В. Гамезо, Р.С. Немов, А.Г. Маклаков ș.a., cât și la unii autori români, cum ar fi la Al. Roșca, P.Popescu-Neveanu, U. Șchiopu, M. Zlate ș.a.) [1; 2; 3; 4; 5; 6; 8; 9; 12; 13; 14; 15].

Același lucru se constată și în ceea ce privește problema caracterizării particularităților dezvoltării intereselor la adolescenți, cu toate că în această privință există și anumite similitudini, puncte comune. Aceasta se întâmplă, probabil, din mai multe cauze, cum ar fi periodizarea diferită pe vârste a dezvoltării psihice și formării personalității în ontogeneză, importanța pe care o atribuie autorii factorilor acestei dezvoltări, sistemului de educație și instruire, etapei istorice pe care o traversează țara respectivă etc. Așa, bunăoară, în psihologie, perioada adolescenței este marcată diferit de la o țară la alta: 15-17 ani (D.Elkonin, Rusia), 14-18/20 ani (U.Șchiopu; P.Mureșan, România), 15-25 ani (D.E.Super, SUA) etc. [7]. În acest caz este evident că diapazonul atât de mare al acestei perioade de vârstă (egal aproximativ cu 10 ani) nu a putut să nu-și lase amprenta asupra varietății și eterogenității intereselor adolescenților, descrise de diferiți autori. Iar unii psihologi renumiți în domeniul psihologiei dezvoltării deloc nu au descris particularităților dezvoltării intereselor la adolescenți.

Din analiza efectuată, din multitudinea definițiilor și abordărilor reflectate putem conchide că la moment în știința psihologică problema intereselor și a particularităților dezvoltării lor la adolescenți rămâne a fi deschisă și foarte actuală.

În ceea ce ne privește, la etapa dată, întru micșorarea cotei mari a absenteismului electoral, ne preocupă problema intereselor electorale și a dezvoltării lor la adolescenți, care, după cum se știe, sunt la vârsta primelor alegeri în viața lor. Intenționăm, deci, să atacăm această problemă și să contribuim cât de cât la soluționarea ei în Republica Moldova.

Bibliografie

1. Bogoslovski, V., V., ș.a., Psihologia generală, Lumina, Ch., 1992.
2. Kovaliov, A., I., ș.a., Psihologie, Lumina, Ch., 1972.
3. Petrovski, A., V., Psihologia generală, Lumina, Ch., 1985.
4. Popescu-Neveanu, P., Dicționar de psihologie, Albatros, București, 1978.
5. Roșca, Al., ș.a., Psihologie generală, EDP, București, 1982.
6. Șchiopu, U., ș.a., Dicționar de psihologie, Babel, București, 1997.
7. Șchiopu, U., Verza, E., Psihologia vârstelor: ciclurile vieții, EDP, București, 1997.
8. Zlate, M., ș.a., Psihologie, EDP, București, 1990.
9. Гамезо, М., В., Домашенко, И., А., Атлас по психологии, Просвещение, М., 1986.

- 10.Здравомыслов, А., Г., Интерес. – В кн: Философский энциклопедический словарь, Советская энциклопедия, М., 1983.
- 11.Ковалёв, А., Г., Психология личности, Изд.3, переработ. и доп., Просвещение, М., 1970.
- 12.Крутецкий, В., А., Психология, Просвещение, М., 1980.
- 13.Маклаков, А., Г., Общая психология: учебник для вузов.- СПб., Питер, 2009.
- 14.Немов, Р., С., Психология. Кн. 2, Владос, М., 1998.
- 15.Петровский, А., Психология: учебник для студ. высш. учеб. заведений/- 5-е изд., стер., Издательский центр „Академия”, М., 2006.
- 16.Рубинштейн, С., Л., Основы общей психологии, Педагогика, М., 1989.